

УДК 336.7

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕФЕКТИВНОГО РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Ірина Корпало; Ірина Хома

Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

Резюме. Присвячено актуальному питанню визначення необхідних кроків та передумов для створення системи ефективного ринку фінансових послуг в умовах сучасного фінансового світу та на тлі розвитку інноваційних технологій. Враховуючи те, що формування ефективного ринку фінансових послуг у сучасних умовах вимагає комплексного підходу, включаючи певний перелік ключових факторів, у дослідженні теми статті було проведено роботу над пошуком інформації, яка буде актуальною та допоможе визначити основні критерії й напрями для вдосконалення вже наявної системи фінансових послуг. Розглянуто ключові аспекти формування та реалізації системи надання фінансових послуг та забезпечення її ефективності за рахунок не лише застосування новітніх технологій, а й відповідності новим технологічним стандартам і нормам. Особливу увагу приділено саме забезпеченню конкурентоспроможності системи, а саме, розробленні та впровадженню інноваційних продуктів та послуг, а також інноваційних методів ведення своєї діяльності учасниками ринку фінансових послуг. Досліджено вплив стрімкого розвитку фінансових інновацій та запровадження новітніх технологій на ефективність роботи фінансових установ. Акцентовано на важливості застосування блокчейн-технологій, використання штучного інтелекту (ШІ) та автоматизованих фінансових систем, які, у свою чергу, можуть покращити якість обслуговування та надання фінансових послуг, а також зменшити ризики невдалих фінансових операцій. Окреслено необхідність співпраці з міжнародними організаціями для відповідності до вимог та стандартів, яких вони потребують та для забезпечення можливості проведення глобальних фінансових операцій, які виходять за межі ринку фінансових послуг в Україні. Проаналізовано важливість покращення фінансової грамотності у населення для створення більш ефективного та конкурентоспроможного ринку фінансових послуг, якому притаманна довіра споживачів та висока якість наданих послуг. Адже високий рівень фінансової грамотності у населення сприяє прийняттю якнайкращих рішень стосовно вибору та аналізу фінансових послуг.

Ключові слова: ринок фінансових послуг, інноваційний розвиток, конкурентоспроможність, фінансова послуга.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.129

Отримано 11.01.2024

UDC 336.7

FORMATION OF AN EFFECTIVE FINANCIAL SERVICES MARKET SYSTEM

Iryna Korpalo; Iryna Khoma

Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

Summary. The article is devoted to the topical issue of identifying the necessary steps and prerequisites for creating an efficient financial services market system in the modern financial world against the background of the development of innovative technologies. Given that the formation of an effective financial services market in modern conditions requires an integrated approach, including a certain list of key factors, the article's research aimed at finding information that would be relevant and help determine the main criteria and directions for improving the existing financial services market system. The author examines the key aspects of the formation and

implementation of the financial services system and ensuring its efficiency through not only the use of the latest technologies but also compliance with new technological standards and norms. Particular attention was paid to ensuring the competitiveness of the system, namely, the development and implementation of innovative products and services, as well as innovative methods of conducting business by financial services market participants. The impact of the rapid development of financial innovations and the introduction of the latest technologies on the efficiency of financial institutions is studied. In particular, the author emphasizes the importance of applying blockchain technologies, the use of artificial intelligence (AI), and automated financial systems, which in turn can improve the quality of service and provision of financial services, as well as reduce the risks of unsuccessful financial transactions. The authors outline the need for cooperation with international organizations to meet the requirements and standards they need and to ensure the possibility of conducting global financial transactions that go beyond the financial services market in Ukraine. The article analyzes the importance of improving financial literacy among the population to create a more efficient and competitive financial services market characterized by consumer confidence and high quality of services provided since a high level of financial literacy among the population contributes to making the best decisions regarding the selection and analysis of financial services.

Key words: financial services market, innovative development, competitiveness, financial service.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.129

Received 11.01.2024

Постановка проблеми. Формування та розвиток системи ефективного ринку фінансових послуг є певним викликом на етапі розвитку фінансової сфери в Україні, враховуючи воєнний стан. Потреба створити ефективний ринок виникає через стрімкий розвиток фінансових технологій, глобальні економічні зміни та збільшення рівня конкуренції у фінансовій сфері. Розширення спектра послуг, активне використання штучного інтелекту та інших інноваційних технологій вимагають нового рівня організації та регулювання ринку фінансових послуг. Саме тому однією з основних проблем є необхідність створення та реалізації ефективної системи, яка зможе забезпечити певний баланс між конкурентоспроможністю, фінансовою стійкістю учасників ринку фінансових послуг та захистом інтересів споживачів фінансових послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема створення ефективного ринку фінансових послуг є досить актуальною, тому її дослідженням займалися науковці та формували ці дослідження у своїй науковій праці. У науковій статті О. Драчов дослідив європейські стандарти в сфері регулювання фінансових послуг та зробив висновок, що збудувати ефективну систему фінансового ринку ми зможемо тоді, коли уряд зможе покращити своє правове та регуляторне середовище відповідно до досвіду ЄС [3]. В праці Н. Ментух та О. Шевчук досліджено важливість захисту прав споживачів фінансових послуг та заборону нав'язування фінансових послуг клієнтам [4]. Дудчик О. та Матвійчук І. у своїй науковій статті дослідили важливість фінансової грамотності населення [5], а В. Петроченко розповів про технологічні тренди фінансового сектора України та як вони допомагають покращувати фінансову систему в нашій країні [6].

Актуальність дослідження. Враховуючи мінливість сучасного економічного середовища, на якому весь час відбуваються стрімкі технологічні прориви та постійні зміни на глобальному фінансовому ринку, питання формування системи ефективного ринку фінансових послуг стає більш ніж актуальною та вимагає проведення певних досліджень. Здійснення цих досліджень матиме велике значення для розвитку фінансового ринку в Україні та для його адаптації до вимог глобальних тенденцій.

Мета дослідження полягає в тому, щоб здійснити ретельний аналіз, систематизувати та розробити методи, які допоможуть створити систему ефективного ринку фінансових послуг в Україні.

Постановка завдання. Основними завданнями для поставленої мети є визначення найкращих методів та ресурсів для створення такого ринку фінансових послуг, якому буде притаманний високий рівень конкурентоспроможності, стійкості та висока ефективність.

Виклад основного матеріалу. Ринок фінансових послуг являє собою особливу галузь економічних відносин, яка існує лише у рамках ринкової економіки. На цьому ринку відбуваються операції купівлі, продажу, розподілу й перерозподілу фінансових активів між різними секторами економіки. В розвинених ринкових економіках, де гроші стали добром, аналогічним іншим товарам, ринок фінансових послуг має розвинену та складну структуру. Ця структура включає ефективну банківську систему, фондові біржі й позабіржові системи, небанківські кредитні установи, інформаційні системи, які підтримують та стимулюють фінансові операції, законодавчу базу, яка регулює економічні відносини між учасниками фінансового ринку, державний бюджет й інші компоненти [1].

Ефективний ринок фінансових послуг – це ринок, на якому ціни активів і фінансові інструменти відображають усю наявну інформацію та відображають реальну вартість.

Створення ефективної системи ринку фінансових послуг є складним завданням, що вимагає комплексного підходу та співпраці між урядовими органами, регуляторами, фінансовими установами та іншими зацікавленими сторонами. На рис. 1 зображено кроки формування системи ефективного ринку фінансових послуг. Нижче пропонуємо розглянути їх детальніше.

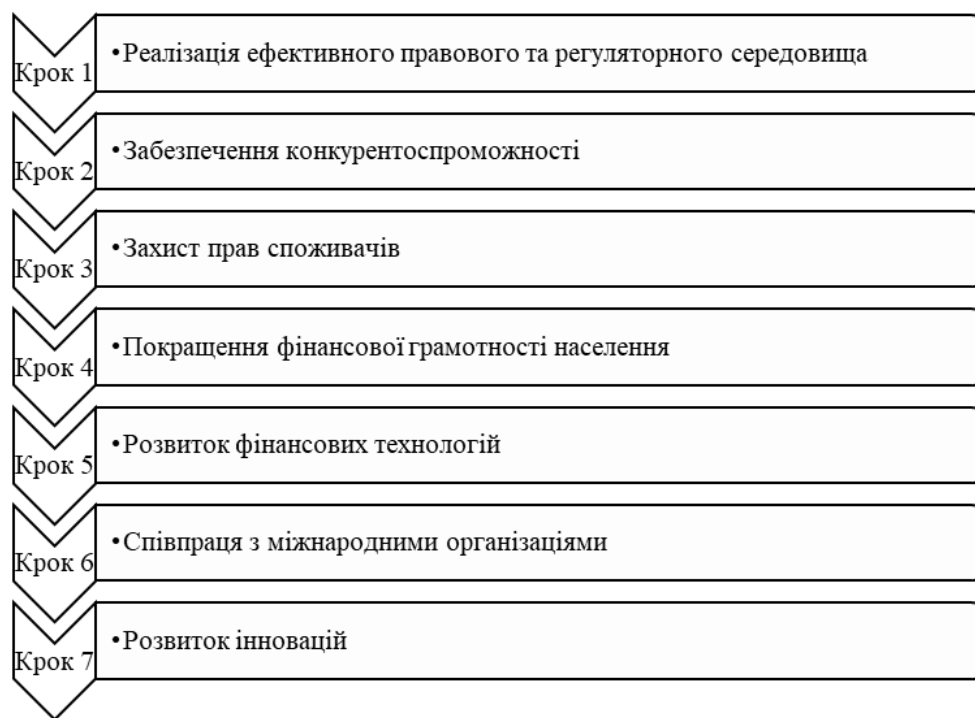

Рисунок 1. Кроки формування системи ефективного ринку фінансових послуг

1. Реалізація ефективного правового та регуляторного середовища

Фінансово-правове регулювання ринків фінансових послуг передбачає виконання комплексу заходів державними органами з метою контролю та регулювання фінансових ринків. Це зроблено для захисту інтересів споживачів фінансових послуг і запобігання кризовим ситуаціям. Головною метою правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні є [2]:

- Упровадження єдиної та ефективної державної політики в галузі фінансових послуг.

- Створення сприятливих умов для розвитку та ефективного функціонування ринків фінансових послуг.
- Забезпечення умов для ефективної мобілізації та розміщення фінансових ресурсів учасниками ринків.
- Забезпечення доступу до ринків фінансових послуг та гарантування захисту прав їх учасників на рівних умовах.
- Старанне дотримання суб'єктами ринку фінансових послуг усіх вимог та положень законодавства.
- Запобігання утворенню монополій та сприяння створенню справедливої конкуренції.
- Проведення певного контролю ринку фінансових послуг на прозорість та відкритість інформації, котра подається учасниками цього ринку.

Ці заходи спрямовані на створення стійкого, надійного та ефективного ринку фінансових послуг, який відповідає потребам споживачів та сприяє сталому економічному розвитку.

Загалом Україні варто розпочати зміну свого законодавства відповідно до вимог та стандартів ЄС. Сьогодні на ринку фінансових послуг Європейського Союзу можна виділити деякі особливості: існує принцип однієї ліцензії, що дозволяє фінансовим установам працювати на ринках усіх країн ЄС; присутність конкурентоспроможного та економічно ефективного фінансового ринку ЄС; існує повноцінний відкритий ринок, де надання фінансових послуг та рух капіталів здійснюються з мінімальними витратами на трансакції, а також спрямованість на соціалізацію фінансових послуг, виражається в посиленні захисту прав споживачів та інвесторів.

Коли український уряд зможе покращити своє правове та регуляторне середовище відповідно до досвіду ЄС, тоді ми будемо здатні створити справді ефективний ринок фінансових послуг. Також ця гармонізація з вимогами ЄС дозволить забезпечити збалансований підхід у діях уповноважених органів при здійсненні контролю та нагляду на ринку фінансових послуг [3].

2. Забезпечення конкурентоспроможності:

Забезпечення конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг передбачає прийняття заходів і політики, які сприяють здоровій конкуренції та покращують якість і доступність фінансових послуг для споживачів. Основні аспекти забезпечення конкурентоспроможності на такому ринку включають:

- Регулювання та нагляд: регулювальні органи мають забезпечувати ефективний контроль за діяльністю фінансових установ, щоб гарантувати їх відповідність стандартам і нормативам, які підтримують конкурентне середовище.
- Антимонопольна політика: протидія монополізації та обмеження конкуренції важливе для забезпечення певної різноманітності фінансових послуг і доступних цін.
- Заохочення інновацій: якщо на ринку відбуватиметься стимулювання розвитку інноваційних фінансових продуктів та послуг, то це допоможе покращити рівень конкуренції.
- Сприяння розвитку фінансової грамотності: чим фінансово грамотнішим буде населення, тим обґрунтованіші рішення воно прийматиме стосовно вибору різних фінансових послуг, що також надасть можливість певним чином покращити конкурентоспроможність.
- Сприяння малим і середнім підприємствам: якщо буде розроблена політика, яка підтримуватиме малі та середні підприємства, то це призведе до більшого їх поширення і внаслідок зростання конкурентоспроможності.

- Співпраця з міжнародними учасниками ринку фінансових послуг: узгоджена діяльність з міжнародними організаціями та іншими країнами може сприяти розвитку всесвітніх стандартів та найкращих практик, які підтримують конкурентоспроможність на ринку фінансових послуг.

Забезпечення конкурентності на ринку фінансових послуг допомагає стимулювати інновації, покращувати якість обслуговування споживачів та забезпечувати більший вибір фінансових продуктів та послуг.

3. Захист прав споживачів:

Аби ринок фінансових послуг став ефективним, слід також забезпечити ефективний механізм захисту прав та інтересів клієнтів фінансових установ. Для цього державному регулятору слід посилити свої вимоги до фінансових установ. Особливу увагу слід звернути на інформацію, котра подається фінансовими установами. Вона повинна бути більш прозорою, зрозумілою та доступною для споживачів фінансових послуг. Саме тоді клієнти цих компаній зможуть укласти угоди зі знанням усієї необхідної інформації та з меншим рівнем ризику.

Важливо також те, щоб держава змогла заборонити практику нав'язування послуг. Від цього часто страждають малообізнані та незахищені верстви населення, наприклад, пенсіонери. Бувають випадки, що їм нав'язують укладання угод, котрі їм не потрібні, тощо. Нагляд за цим відповідними органами влади також сприятиме розвитку ефективної системи ринку фінансових послуг [4].

4. Покращення фінансової грамотності населення:

Фінансова грамотність є важливим елементом ефективного ринку фінансових послуг. Ця концепція визначається як рівень знань, розуміння та навичок, які дозволяють особам ефективно керувати своїми фінансами, приймати обдумані фінансові рішення й захищати свої фінансові інтереси.

Фінансово грамотні споживачі розуміють ризики та можливості, пов'язані з різними фінансовими продуктами й послугами. Вони здатні приймати обдумані рішення, оцінюючи, як ці продукти вплинуть на їхню фінансову ситуацію. Зазвичай такі споживачі активно порівнюють різні фінансові пропозиції та шукають найкращі умови. Це спонукає фінансові установи змагатися за клієнтів, що підвищує конкуренцію на ринку.

Зростання фінансової грамотності сприяє підвищенню довіри споживачів до фінансових установ і ринку в цілому. Фінансово грамотні споживачі користуються лише тими фінансовими послугами, які якнайкраще відповідають їхнім потребам.

Усе це сприяє створенню ефективнішого та конкурентоспроможнішого ринку фінансових послуг, який користується довірою споживачів і сприяє їхньому фінансовому добробуту. Тому розвиток фінансової грамотності є важливим завданням для фінансового ринку й суспільства в цілому.

Фінансова неграмотність населення не лише має негативний вплив на особисте благополуччя, але й негативно відображається на фінансовій системі загалом. Наприклад, неправильне планування або відсутність чіткого розуміння власних доходів і витрат серед громадян може призвести до нагромадження боргів, а фінансова неграмотність може сприяти зростанню кількості фінансових шахрайств і пірамід. На глобальному рівні це може мати серйозні наслідки для економіки країни й призвести до фінансової кризи [5].

5. Розвиток фінансових технологій.

Розвиток фінансових технологій являє собою один з перспективних напрямів цифрової трансформації ринку фінансових послуг. Протягом тривалого часу Україна все частіше застосовує новітні технології для кращої ефективності та дії різних складових

національної економіки. Розвиток різних фінансових технологій також активно підтримується НБУ, який спрямовує свою діяльність на активне зростання та залучення інноваційних фінансових послуг [6].

Сучасні технології дозволяють швидко та безпечно обмінюватися фінансовою інформацією між різними учасниками ринку. Це забезпечує розгалужену інфраструктуру для передавання даних, що є критичним для функціонування ринку.

6. Розвиток інновацій:

Розвиток інновацій є ще одним з ключових елементів формування ефективного ринку фінансових послуг. У першу чергу, інновації спонукають різні фінансові компанії до розроблення нових та сучасних фінансових продуктів. Це певною мірою також забезпечує зростання конкурентоспроможності ринку, адже компанії більше прагнуть здобути найбільший попит на продукти від своїх клієнтів.

Інноваційний прогрес також заохочує розроблення нових технологій та інфраструктури, які роблять простішим надання тих чи інших фінансових послуг. До них можна віднести розвиток електронних платіжних систем, блокчейн-технологій, аналітики та штучного інтелекту.

Загалом, використання штучного інтелекту може стати важливою конкурентною перевагою для бізнесу та фінансових установ, сприяючи підвищенню продуктивності, ефективності та прибутковості. Штучний інтелект, як й інші інструменти, є засобом, що розширює можливості підприємств та збагачує можливості користувачів. З розвитком цієї технології, поліпшення сприйняття, концентрація та логіка дозволяють розробляти рішення та розширювати бізнес-можливості способами, які раніше були недоступні. Незалежно від того, чи маємо на увазі банки, фінансові установи або організації іншого типу, використання штучного інтелекту переформатовує підходи до ведення бізнесу.

7. Співпраця з міжнародними організаціями:

Міжнародна співпраця є важливим елементом ефективного ринку фінансових послуг. Вона допомагає встановленню загальних стандартів та норм, котрі мають відношення до фінансового регулювання та нагляду. Як приклад, можна навести МВФ та Банк міжнародних розрахунків, які сприяють розробленню міжнародних стандартів та норм у фінансовій сфері.

Ще однією перевагою міжнародної співпраці є можливість обміну інформацією між фінансовими установами та регуляторами стосовно фінансових транзакцій та ризиків. Це, в свою чергу, дозволить зменшити фінансову злочинність, таку, як відмивання грошей та фінансове шахрайство. Також вона є одним із елементів впливу на збереження стабільності світового ринку фінансових послуг.

Міжнародна співпраця допомагає забезпечити ефективне функціонування глобального ринку фінансових послуг і забезпечує спільні зусилля для створення стабільного та надійного фінансового середовища.

Ці кроки можуть допомогти сформувати систему, яка сприяє розвитку ефективного та стабільного ринку фінансових послуг, що відповідає потребам споживачів та сприяє економічному зростанню.

Висновки. Проведене дослідження показало, що створення системи ефективного ринку фінансових послуг потребує значних затрат часу. Для того, щоб цей ринок працював справді ефективно, на ньому повинні надаватися лише ті послуги, котрі відповідатимуть очікуванням та запитам споживачів. У свою чергу, споживачі повинні бути захищені від недостовірної інформації та нав'язування послуг тими чи іншими фінансовими установами. Бажаним тут також є розвинення фінансової грамотності населення, адже чим грамотнішим воно буде,

тим менший ризик, що ці люди будуть обманутими й отримають неякісні фінансові послуги.

Важливу роль у формуванні ефективного ринку відіграє конкуренція. Чим краще працюють компанії, тим більшою вона буде. Для того, щоб залишатися найбільш затребуваними, компаніям слід вдаватися до самовдосконалення, в тому числі й до новітніх технологій та інновацій. Одним з важливих елементів інноваційного розвитку є застосування фінансовими установами штучного інтелекту. Це допомагає автоматизувати певні процеси в роботі та полегшити роботу іншим працівникам. Є менша ймовірність виникнення помилок, котрі пов'язані з людським фактором. Однак певна роботизація робочих процесів може призвести до зростання безробіття, адже використання ІІІ потребує меншого залучення людських ресурсів.

Conclusions. This study has shown that creating an effective financial services market system requires significant time. For this market to work efficiently, it should provide only those services that meet the expectations and needs of consumers. In turn, consumers should be protected from false information and from the imposition of services by certain financial institutions. It is also desirable to develop the financial literacy of the population, because the more literate it is, the lower the risk that these people will be deceived and receive low-quality financial services.

Competition plays an important role in shaping an efficient market. The better the companies work, the greater the market will be. In order to remain in demand, companies should seek self-improvement, including the latest technologies and innovations. One of the important elements of innovative development is the use of artificial intelligence by financial institutions. This helps automate certain processes and makes the work of other employees easier. There is less likelihood of human error. However, some robotization of work processes may lead to an increase in unemployment, as the use of AI requires fewer human resources.

Список використаних джерел

1. Мойсєєнко І. П. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. Київ, 2006. 360 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p06_15.pdf (дата звернення: 28.11.2023).
2. Толстая Н. І. Ринки фінансових послуг як предмет фінансово-правового регулювання: матеріали Всеукраїнс. наук. конф. студентів і аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента (м. Суми 14–18 листопада 2022 р.). Суми, 2022. С. 163.
3. Драчов О. В. Європейські стандарти в сфері правового регулювання ринку фінансових послуг. *Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики* : зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2020. С. 145. URL: http://fmv.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/1_%D1%82%D0%BEm_new.pdf#page=145 (дата звернення: 02.12.2023).
4. Ментух Н. Ф., Шевчук О. Р. Захист прав споживачів фінансових послуг: досвід України та Європейського Союзу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : юридичні науки*. 2016. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/8479/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F10.pdf> (дата звернення: 02.12.2023).
5. Дудчик О. Ю., Матвійчук І. О. Фінансова грамотність населення: теоретичні аспекти, проблеми і перспективи поліпшення в Україні. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. Вип. 31. С. 631–635. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/96.pdf (дата звернення: 05.12.2023).
6. Петроченко В. А. Технологічні тренди фінансового сектору України: матеріали X Всеукраїнс. наук.-техніч. конф. здобувачів вищої освіти за підсумками досліджень у 2022 р (м. Мелітополь, 6–10 лютого 2023 р.). Мелітополь: ТДАТУ, 2023. 252 с. С. 152–153. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/16548/3/Zbirka_%20FEB.pdf#page=152 (дата звернення: 05.12.2023).

References

1. Moiseenko I. P. (2006). *Rynok finansovykh posluh* [Market of financial services]. Kyiv. 360 p. Available at: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p06_15.pdf (accessed 28 November 2023).
2. Tolstaia N. I. (2022). *Rynky finansovykh posluh yak predmet finansovo-pravovoho rehuliuвання* [Financial services markets as a subject of financial and legal regulation]. Proceedings of the All-Ukrainian

- Scientific Conference of Students and Postgraduates dedicated to the International Student's Day, Ukraine, Sumy, November 14–18, 2022, p.163.
3. Drachov O. V. (2020). Yevropeiski standarty v sferi pravovoho rehulivannia rynku finansovykh posluh. [European standards in the field of legal regulation of the financial services market]. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, Ukraine Kyiv, 2020, p. 145. Available at: http://fmv.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/1_%D1%82%D0%BEm_new.pdf#page=145 (accessed 02 December 2023).
 4. Mentukh N. F., Shevchuk O. R. (2016). Zakhyst prav spozhyvachiv finansovykh posluh: dosvid Ukrainy ta Yevropeiskoho Soiuzu [Protection of the rights of consumers of financial services: the experience of Ukraine and the European Union]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu* [Scientific Bulletin of Kherson State University]. (electronic journal), vol. 1. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/8479/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F10.pdf> (accessed 02 December 2023).
 5. Dudchuk O. Yu., Matviichuk I. O. (2019). Finansova hramotnist naselennia: teoretychni aspekty, problemy i perspektyvy polipshennia v Ukraini. [Financial literacy of the population: theoretical aspects, problems and prospects of improvement in Ukraine]. *Hroshi, finansy i kredyt* [Money, Finance and Credit] (electronic journal), vol. 31, pp. 631–635. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/96.pdf (accessed 05 December 2023).
 6. Petrochenko V. A. (2023). Tekhnolohichni trendy finansovoho sektoru Ukrainy [Technological trends of the financial sector of Ukraine]. Proceedings of the X All-Ukrainian Scientific and Technical Conference of Higher Education Applicants based on the results of research in 2022. Ukraine, Melitopol, February 6–10, 2023, pp. 152–153. Available at: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/16548/3/Zbirka_%20FEB.pdf#page=152 (accessed 05 December 2023).